

5. Грановский Г.Л. Основы трасологии (особенная часть). ВНИИ МВД СССР. – М., 1974.
6. Криміналістична техніка. Книга друга (частина 11). Навчальний посібник. – К.: КИЙ, 2011.
7. Кузьмичев В.С., Прокопенко Г.І. Криміналістика: навч. посіб. / За заг. ред. В.Г. Гончаренка та Є.М. Моїсеєва. – К.: Юрінком Інтер, 2001.
8. Майлис Н.П. Судебная трасология: учебник. – М.: Право и закон, 2003.
9. Прохоров-Лукин Г.В. Трасологічна експертиза. – Експертизи в судовій практиці. – К. : Юрінком Інтер, 2005.
10. Салтевский М.В. Криміналістика (у сучасному викладі): Підручник. – К.: Кондор, 2005.
11. Словарь основных терминов трасологических экспертиз. ВНИИСЭ. – М., 1978.
12. Шевченко Б.И. Научные основы современной трасологии. – М., 1947.
13. Шевченко Б.И. Теоретические основы трасологической идентификации. – М., 1974.
14. Щербаковский М.Г. Судебные экспертизы: назначение, производство, использование: Учебно-практическое пособие. – Харьков: Эспада, 2005.
15. Шеремет А.П. Криміналістика: навч. пос. (для студ. вищ. навч. закл.) / А.П. Шеремет (2-ге вид.). – К.: Центр учбової літератури, 2009.
16. Ярослав Ю.Ю. К вопросу о современной классификации судебной трасологии / Криминалистика и судебная экспертиза: междувед. науч.-метод. сб. – К., 2006. – Вып. 53.
17. Ярослав Ю.Ю. Трасологічна експертиза / Експертизи у судовій практиці: наук.-практ. посібник // КНДІСЕ, ААУ; за ред. В.Г. Гончаренка. – 2-е вид., перероб. та доп. – К.: Юрінком Інтер, 2010.

Моравська В.В.

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ

СУДОВО-ПОЧЕРКОЗНАВЧОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Систематизація завдань може бути проведена за різними підставами. Найбільш суттєвим є поділ завдань за ступенем спільності, ступенем складності, частотою застосування в експертній практиці (типовості).

Систематизація за ступенем спільності ґрунтується на основі основних елементів, які складають завдання, цілі та умови.

Цілі судово-почеркознавчої експертизи можна систематизувати у такий спосіб.

1. Ідентифікаційні, які передбачають встановлення конкретного виконавця досліджуваного рукопису або вирішення питання про виконання ряду рукописів чи його фрагментів однією або різними особами.
2. Діагностичні, які пов'язані зі встановленням умов виконання досліджуваного рукопису.

3. Класифікаційні, які пов'язані зі встановленням групи осіб, до якої відноситься виконавець досліджуваного рукопису (стать, вік).

Методики експертизи, які призначені для вирішення завдань кожного з цих класів, різні й мають найбільший ступінь спільності для кожного класу завдань. Подальшу деталізацію завдань доцільно представити у межах кожного з виділених класів.

Підстави систематизації ідентифікаційних завдань судово-почеркознавчої експертизи

Завдання, які пов'язані з індивідуальною ідентифікацією, в тому числі при вирішенні питання щодо виконання різних рукописів (або їх фрагментів) однією або різними особами, далі можуть бути диференційовані на завдання встановлення наявності тотожності виконавця та завдання відсутності тотожності виконавця.

Кожна ціль реалізується за певних умов, диференціація яких є подальшим кроком у систематизації судово-почеркознавчих завдань.

Першою підставою є поділ завдань за видами рукопису, другою – за складом рукопису, третьою – за об'ємом досліджуваного рукопису.

Найбільш детальною підставою конкретизації досліджуваного об'єкта є врахування його почеркових характеристик. З них найбільш суттєві ступінь виробленості та будова, які виступають у якості найбільш інтегративних ознак почерку й впливають на прояв інших загальних та окремих ознак почерку.

В якості найбільш загальної та суттєвої підстави диференціації судово-почеркознавчих завдань за умовами виконання досліджуваного рукопису є поділ цих умов на звичайні та незвичайні, й наступна диференціація останніх на такі, що не пов'язані та пов'язані з навмисною зміною почерку тощо. Таким чином, найбільш конкретним буде завдання, в якому елементи, які складають мету умови, виражені найбільш повно.

Підстави систематизації діагностичних завдань судово-почеркознавчої експертизи

Диференціація таких завдань розглядається в межах завдань різного ступеня спільності:

- пов'язані зі встановленням факту наявності або відсутності незвичайності письма;
- пов'язані зі встановленням характеру незвичайності письма (постійного або тимчасового);
- пов'язані зі встановленням природної або штучної незвичайності письма;
- пов'язані зі встановленням природних внутрішніх або зовнішніх «збиваючих» факторів;
- пов'язані зі встановленням конкретного «збиваючого» фактору.

Кожне з названих завдань може бути самостійним й сформульованим в завданні органу, який призначив експертизу, або проміжним завданням (підзавданням), яке визначає сам експерт у процесі дослідження.

Однією з головних умов будь-якого діагностичного завдання є

досліджуваний документ. Кожна з перерахованих діагностичних цілей аналогічно ідентифікаційним відноситься до певних видів об'єктів, які виступають вторинною підставою поділу експертних завдань. Систематизація почергових об'єктів за видом, складом, об'ємом та почерковими характеристиками є основною базою для подальшої диференціації експертних завдань, у тому числі діагностичних, та певної їх конкретизації.

Поряд із почерговим об'єктом підставою для поділу діагностичних завдань є й порівняльний матеріал (зразки почерку конкретної особи). Це обумовлено специфікою діагностичних завдань, яка полягає в тому, що їх вирішення може здійснюватися в умовах наявності тільки досліджуваного об'єкта або наявності поряд з ним також порівняльного матеріалу. З урахуванням даної підстави діагностичні завдання незалежно від цільової установки й особливостей почергового об'єкту, поділяються на такі дві групи:

- поставлені в умовах наявності досліджуваного об'єкта та порівняльного матеріалу (зразків почерку конкретної особи);
- поставлені в умовах наявності тільки досліджуваного об'єкта.

Умови вирішення діагностичних завдань передбачають наявність і таких елементів, як відомості про передбачуваного виконавця (вік, стан здоров'я тощо) й відомості про обставини, які пов'язані з виконанням досліджуваного об'єкта, про наявність тих чи інших «збиваючих» факторів у момент виконання почеркової реалізації. Ці елементи також виступають у якості підстави поділу діагностичних завдань.

Таким чином, підстави диференціації діагностичних завдань за умовами реалізації їх цільових установок по відношенню до текстів являють собою такий перелік:

- вид об'єкта (рукописний текст);
- склад тексту (буквений);
- об'єм буквеного тексту (великий або середній);
- ступінь виробленості почерку (високий);
- порівняльний матеріал – зразки почерку конкретної особи (наявність або відсутність);
- відомості про передбачуваного виконавця (наявність або відсутність);
- відомості про «збиваючі» фактори в момент виконання почергового об'єкта (наявність або відсутність).

Підстави систематизації класифікаційних завдань судово-почеркознавчої експертизи

Класифікаційні завдання на даний час складають найбільш вузьке коло. За метою вони поділяються на завдання, які пов'язані зі встановленням статі виконавця, та завдання, що пов'язані зі встановленням віку виконавця.

Цілі класифікаційної судово-почеркознавчої експертизи також реалізуються в певних умовах.

Вирішення класифікаційних завдань здійснюється за наявності лише досліджуваного рукопису, тобто не потребує звернення експерта до

порівняльного матеріалу. Застосування методик при вирішенні такого класу завдань можливе лише при дотриманні певних вимог, які пред'являються до об'єкта дослідження. З урахуванням цього в межах класифікаційних завдань можуть бути умовно виділені завдання меншого ступеню спільності, а саме: видові, підвидові, групові й конкретні.

Першою підставою такої диференціації є вид об'єкту (текст); другою – склад тексту (буквений); третьою – об'єм буквеного тексту (великий); четвертою – ступінь виробленості почерку, яким він виконаний (великий, середній, низький).

Завдання судово-почеркознавчої експертизи можна диференціювати за ступенем складності. При визначенні питань, пов'язаних із систематизацією завдань за ступенем складності оперують поняттям «проблемність» завдання, яка характеризується ступенем визначеності. У визначеному завданні інформації достатньо для вирішення питання. Невизначене завдання характеризується недостатністю інформації, наявністю багатьох альтернатив. Відповідно в першому випадку завдання буде простим, в другому – складним.

В залежності від частоти повторюваності на практиці експертні завдання можуть бути поділені на типові та специфічні. До перших відносяться завдання, які зустрічаються часто, до других – відносно рідко.

Отже, розглянуті підстави систематизації завдань тісно пов'язані між собою. Серед експертних завдань більшого ступеню спільності можуть бути типові, тобто такі, що зустрічаються часто в експертній практиці та специфічні, які зустрічаються рідко. В свою чергу, типові завдання можуть бути як простими, так і складними.

Нізовцев Ю.Ю.

ЩОДО ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНУ «ШКІДЛИВИЙ ПРОГРАМНИЙ ЗАСІБ»

Термін «шкідливий програмний засіб» (далі ШПЗ) є одним із найбільш суперечливих та дискусійних з огляду на його поширеність в інформаційних джерелах.

У Кримінальному кодексі України термін «шкідливий програмний засіб» детально не визначений. Але попри це стаття 361-1 КК України передбачає покарання за «Створення з метою використання, розповсюдження або збуту, а також розповсюдження або збут шкідливих програмних чи технічних засобів, призначених для несанкціонованого втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку». Отже, стаття 361-1 КК України, визначаючи призначення шкідливого програмного засобу, не надає переліку (вичерпного чи невичерпного) ознак шкідливого програмного засобу.

Зазвичай при розслідуванні злочину, передбаченого ст. 361-1 КК України, слідчий призначає комп'ютерно-технічну експертизу, на вирішення якої ставить питання щодо віднесення виявлених програм до шкідливих